

VAN MENSEN & DIEREN

Luc Devriese

Met een knipoogje naar de titel van dit tijdschrift starten we onder de noemer 'Van Mensen & Dieren' een kleine reeks artikels over de verhouding van de mens tot de dierenwereld.

De zoogdiersoort mens, die zichzelf *Homo sapiens* noemde en indeelde bij de orde van de *Primates* - de 'eerste', inderdaad - is zich in toenemende mate bewust van de complexe, dikwijls problematische verhouding met andere, in meer of mindere mate met hem verwante levende wezens. Dierenrechten-activisme neemt soms extreme vormen aan. Herinner je even het motief van de moordenaar van Pim Fortuyn...

45

Nauwelijks een eeuw geleden bestond dat nauwelijks. *Erst kommt das Fressen, dann kommt die Moral*, wist Bertold Brecht. Vlees, zuivel en eieren waren allesbehalve goedkoop en vóór die tijd waren dergelijke kwaliteitsproducten zelfs uitgesproken duur. In het hedendaagse Engels vinden we dat buitengewoon mooi geïllustreerd. De boeren behielden de Germaanse (Angelsaksische) namen van hun vee, maar de woorden van het voedsel dat daarvan bekomen werd, tonen duidelijk hun Franse oorsprong. Frans was immers de taal die de Normandische veroveraars (slag van Hastings, 1066) een paar eeuwen eerder aangenomen hadden. Boeren kweekten vee en de heren aten vlees:

Beef (Frans: boeuf) vlees van *cows*, *oxen* en *steers*

Veal (Frans: veau) van *calves*

Mutton (Frans: mouton) van *sheep*

Porc (Frans: zelfde) van *swine*, *pigs*

Ook zuivelproducten waren erg duur. Dit kan men afleiden uit populaire uitdrukkingen zoals 'met zijn gat in de boter vallen', 'land van melk en honing' en liedjes zoals het bekende 'Vier weverkens die zouden ter botermarkt

gaan', waar ze met hun vieren net genoeg geld hadden om samen één pond te kopen 'want de boter die was er zo diere'. Niet toevallig heet de meest prestigieuze open ruimte in het Gentse stadscentrum, naast het stadhuis, de Botermarkt.

Afb. 1: De Gentse Botermarkt voor het schepenhuis van Gedele, later stadhuis, pal in het centrum in de stad. Tegen het einde van de 17de eeuw veranderde de oude naam, die gewoon 'Plaetse' was, in Botermarkt. Een merkwaardige getuige van tijden waarin boter een luxeproduct was.

De in onze ogen ongelooflijk hoge kostprijs van kwaliteitsvoedsel was het gevolg van lage productiviteit in primitieve omstandigheden waarin talloze endemische en epidemische ziekten een grote rol speelden. De grote landbouwrevolutie die in de USA startte in het laatste derde van de 19de eeuw, bracht daar verandering in. In onze streken kenden we sindsdien enkel een hongersnood in het laatste jaar van W.O. I. Alle doemdenkerij ten spijt, stijgt de voedselproductie actueel, wereldwijd, sneller dan de bevolkingsaan groei.

Het is een complexe materie, die in de jongste jaren steeds meer belangstelling krijgt. De spagaat tussen, enerzijds de zorgen waarmee de teergeliefde 'pet animals' (koosdiertjes) omringd worden, en het massale gebruik anderzijds van dieren in de voedingsindustrie, ooit veeteelt genoemd, is enorm. Dieren worden gebruikt, ook door de vegetariër. Ze bestaan in toenemende mate enkel bij de gratie van de mens, als huisdier en evengoed in stukjes overgebleven natuur, natuurreservaten, die we hen laten en die zorgvuldig beheerd worden door zeer gemotiveerde mensen en verenigingen. Ook deze natuur wordt door al die ingrepen onvermijdelijk cultuur. Zorgvuldig gecultiveerde illusie van natuur.

Graag vestigen we ook de aandacht op twee inspirerende werkjes, echte 'eye-openers' in deze materie. De titels alleen al: In *Mensendier*, of *Mens & Dier* (Arbeiderspers, 2009) van de Nederlandse historica Amanda Kluvelde, heet het eerste hoofdstukje *Mensen en andere dieren*, het tweede *De Holocaust op je bord*. Hal Herzog, Amerikaans (mensen-)psycholoog, ontrafelt onze dikwijls tegenstrijdige relaties met dieren in *We aaien ze, we haten ze, we eten ze* (Uitg. Ten Have, 2011, oorspronkelijk: *Some we love, some we hate, some we eat*), met als ondertitel *Waarom logisch denken over dieren zo lastig is*.

In de geplande reeks ligt de nadruk iets meer op de medische (veterinaire) kant van het verhaal en zijn de voorbeelden zoveel mogelijk afkomstig uit het lokale volksleven.